

Sygn. akt V CK 215/04

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 4 listopada 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

Protokolant Ewa Zawisza

w sprawie z powództwa E.J.

przeciwko L.J.

o zniesienie wspólności ustawowej,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 4 listopada 2004 r.,

kasacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego w C.

z dnia 26 listopada 2003 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w C., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 30 maja 2003 r. Sąd Rejonowy w C. zniósł z dniem 16 lutego 2001 r. ustawową wspólność majątkową małżeńską pomiędzy powódką E.J. i pozwanym L.J. Z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, że strony zawarły związek małżeński w dniu 14 kwietnia 1979 r. i z małżeństwa tego mają troje dzieci, w tym jedno niepełnoletnie. Konflikty w małżeństwie pojawiły się w 1980 r. i wynikały z małego zainteresowania pozwanego sprawami rodziny oraz z żądań natury finansowej, zgłaszanych przez powódkę. Pozwany pracował za granicą. Strony nabyły dom w R., który następnie powódka sprzedała, korzystając z udzielonego przez pozwanego pełnomocnictwa, a za uzyskane pieniądze kupiła działkę budowlaną i rozpoczęła budowę nowego domu, jednak nie ukończyła jej z uwagi na trudności finansowe. W tym czasie małżonkowie byli już w separacji. Powódka sprzedała działkę z rozpoczętą budową za kwotę 135 000 zł, korzystając z zezwolenia pozwanego. Małżonkowie mieszkają w innych miastach, nie utrzymują ze sobą kontaktów, są skłóceni, były pomiędzy nimi sprawy karne, jednak postępowania zostały umorzone ze względu na brak dowodów popełnienia przestępstwa. Obecnie pozwany nie łoży alimentów na rzecz powódki, która sporadycznie korzysta z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w C. Zaciągnęła również trzy pożyczki lombardowe pod zastaw sprzętu domowego.

Uwzględniając apelację pozwanego Sąd Okręgowy w C. zmienił powyższy wyrok i wyrokiem z dnia 26 listopada 2003 r. oddalił powództwo. Zwrócił uwagę, że Sąd pierwszej instancji nie wskazał przyczyn uzasadniających, zniesienie wspólności majątkowej. W ocenie Sądu Okręgowego, ważne powody, uzasadniające zgodnie z art. 52 k.r.i.o. zniesienie wspólności małżeńskiej, nie istnieją. Nie może być jedynym powodem separacja faktyczna, skoro w okresie separacji strony dokonywały istotnych transakcji majątkowych, co świadczy o możliwości porozumienia się. W ocenie Sądu Okręgowego, postępowanie o zniesienie wspólności małżeńskiej ma na celu dobro rodziny, a uwzględnienie powództwa mogłoby oznaczać legalizację faktu dokonanego, umożliwiającego

temu małżonkowi, w posiadaniu którego znajduje się kwota 135 000 zł pochodząca ze sprzedaży wspólnej nieruchomości, nabywanie za te pieniądze mienia do majątku odrębnego.

Wyrok powyższy zaskarżyła kasacją powódka. Zarzucając naruszenie art. 233 § 1, art. 328 § 2 i art. 391 k.p.c. oraz art. 52 § 1 k.r. i o. wносиła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna. Jakkolwiek Sąd Okręgowy trafnie wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie przedstawił w istocie ważnych powodów przemawiających za uwzględnieniem powództwa, to jednak wadliwie uznał, że postępowanie o zniesienie małżeńskiej wspólności ustawowej ma na celu dobro rodziny. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 stycznia 2003 r., IV CKN 1710/00 (nie publ.), dobro rodziny jest celem ustroju małżeńskiej wspólności majątkowej, bowiem ten ustrój zapewnia jej ustabilizowaną bazę materialną i najpełniej realizuje zasadę równych praw obojga małżonków w dziedzinie stosunków majątkowych, stanowiących materialną podstawę funkcjonowania rodziny. Nie znaczy to jednak, że ze względu na dobro rodziny ustrój ten powinien być utrzymywany bez względu na stan aktualnie istniejącej sytuacji majątkowej pomiędzy małżonkami. Celem zatem postępowania o zniesienie tego ustroju jest wyjaśnienie czy zaistniały takie ważne w rozumieniu art. 52 § 1 k.r.io. powody, które uzasadniają takie orzeczenie.

Przez ważne powody, dające podstawę do zniesienia tej wspólności, przyjęto się, w doktrynie i w judykaturze, rozumieć wytworzenie się takiej sytuacji, która w konkretnych okolicznościach faktycznych wywołuje stan pociągający za sobą naruszenie lub poważne zagrożenie interesu majątkowego jednego z małżonków i z reguły także dobra rodziny (por. m.in. uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z dnia 27 marca 1972 r., III CZP 69/70, OSNCP 1973, nr 2, poz. 20, oraz z dnia 9 czerwca 1976 r., III CZP 46/75, OSNCP 1976, nr 9, poz. 184, w nowszym orzecznictwie por. m.in. wyrok z dnia 8 maja 2003 r., II CKN 78/01, nie publ., z dnia 23 lutego 2003 r., II CKN 398/01, nie publ.).

Nie budzi wątpliwości, że tym ważnym powodem może być separacja małżonków, uniemożliwiająca im współdziałanie w zarządzie majątkiem wspólnym. Sytuacja taka stwarza bowiem z reguły zagrożenie interesów majątkowych jednego

lub nawet obojga małżonków. W sprawie o roszczenie określone w art. 52 k.r.o. decydujące znaczenie mają zatem kwestie czysto majątkowe i możliwość porozumienia małżonków w sprawach związanych z zarządaniem ich majątkiem

Podstawową zatem kwestią, która powinna być w takim postępowaniu wyjaśniona, jest to, czy wiążąca strony wspólność majątkowa stanowi ustabilizowaną bazę materialną rodziny, a więc czy spełnia funkcję leżącą u podstaw jej powołania.

W tym zakresie ustalenia dokonane w sprawie nie mogą być uznane za pełne, co zasadnie podnosi skarżąca w zarzutach natury proceduralnej. Wydaje się bezsporne, że separacja faktyczna istnieje. Oddalając żądanie zniesienia wspólności Sąd Okręgowy nie wyjaśnił jednak, jak przy braku wzajemnych kontaktów strony porozumiewają się obecnie w kwestiach majątkowych. Fakt, że pewnego rodzaju porozumienie istniało, skoro pozwany udzielał pełnomocnictwa skarżącej do sprzedaży nieruchomości, nie oznacza, że tak jest nadal, bowiem jak z ustaleń wynika, strony mieszkając w innych miastach w ogóle się ze sobą nie kontaktują, a prowadzone postępowania karne wskazują na duże nasilenie istniejących między nimi konfliktów. Powstaje zatem pytanie, jak w tej sytuacji wspólnie porozumiewają się w kwestii przeznaczenia kwoty 135 000 zł uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości oraz w innych kwestiach dotyczących gospodarowaniem majątkiem wspólnym. Bez wyjaśnienia tych kwestii nie jest możliwe rozstrzygnięcie czy istnieją ważne powody uzasadniające zniesienie małżeńskiej wspólności majątkowej.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 393¹³ k.p.c.